

ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԿԱՍՈՎԻՆ ՀՐԱԺԱՐՎԵԼՈՒ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԲՆՈՒՅԹԸ

ԿԱՍՈՍՈՒՄՅԱԼ

ՀՀ քրեական իրավունքի համակարգում իր առանձնահատուկ դերով առանձնանում է հանցագործությունից կանոփին հրաժարվելու ինստիտուտը: ՀՀ քրեական օրենսգրքի «Ավարտված և չավարտված հանցագործությունները» վերտառությամբ 6-րդ գլխում առանձին հոդվածով կանոնակարգվում են քննարկվող ինստիտուտին վերաբերող դրույթները, այն է՝ հանցագործությունից կանոփին հրաժարում է համարվում անձի կողմից հանցագործության նախապատրաստությունը կամ հանցափորձը կամ անմիջականորեն հանցանք կատարելուն ուղղված գործողությունը (անգործությունը) դադարեցնելը, եթե անձը գիտակցել է հանցագործությունն ավարտին հասցնելու հնարավորությունը: Ընդ որում, օրենսդրի կողմից հստակեցվում են նաև հանցագործությունից կանոփին հրաժարվելու իրավական հետևանքները՝ սահմանելով. «Հանցագործությունն ավարտին հասցնելուց կանոփին հրաժարված անձը ենթակա չէ քրեական պատասխանատվության, եթե նրա՝ փաստացի կատարած արարքն այլ հանցակազմ չի պարունակում»:

Չնայած հանցագործությունից կանոփին հրաժարվելու ինստիտուտի նման կանոնակարգմանը՝ քրեաիրավական գրականության մեջ դրա իրավական բնույթի վերաբերյալ վեճերը չեն դադարում: Հատկապես տարակարծությունների տեղիք է տալիս հետևյալ հարցը. այս ինստիտուտը քրեական պատասխանատվությունը, արարքի հանցավորությունը բացառող հիմք է, թե՞ քրեական պատասխանատվությունից ազատող հիմք¹:

Քննարկվող հարցի շուրջ քրեագետների տեսակետները հիմնականում հանգում են հետևյալին: Պրոֆեսորներ Ն. Ֆ. Կուզնեցովան, Ի. Յա. Կոզաչենկոն, Ջ. Ա. Նեզնամովան և այլք գտնում են, որ հանցագործությունից կանոփին հրաժարված անձի վարքագծում հանցակազմ չկա, հետևաբար քրեական պատասխանատվությունը բացառվում է²: Թե՞ Ն. Ֆ. Կուզնեցովան, թե՞ այս տեսակետի կողմնակիցներ Ա. Ն. Սաֆինը, Վ. Ֆ. Շեպելկովը նշում են, որ հանցագործությունից կանոփին հրաժարված անձի վարքագծում բացակայում են ինչպես ավարտված հանցագործության հատկանիշները (քանի որ այն ավարտին չի հասցվել), այնպես էլ հանցագործության նախապատրաստության և հանցափորձի հատկանիշները, քանզի հանցագործությունն ավարտին չի հասցվել ոչ թե նրա կամքից անկախ հանգա-

¹ Տե՛ս **Антонов А. Г.** Соотношение специальных оснований освобождения от уголовной ответственности и добровольного отказа от совершения преступления. Актуальные проблемы Российской юридической науки и правоприминительной практики // "Вестник Владимирского юридического института", 2011, № 1 (18), էջ 46:

² Տե՛ս «Уголовное право. Общая часть». Под редакцией профессора Козаченко И. Я., Незнамовой З. А., М., 2001, էջ 226, «Курс уголовного права». В 5-ти томах. Под редакцией профессора Кузнецовой Н.Ф., Тяжковой И. М. М., 1999, т. 1, էջ 377, **Азарян Е. Р.** Преступление. Наказание. Правопорядок. СПб., 2004, էջ 169:

մանքներով, այլ նրա ազատ կամահայտնությամբ, հետևաբար բացակայում է հանցագործությունից կամովին հրաժարված անձին քրեական պատասխանատվության ենթարկելու հիմքը³: Ուստի, այս տեսակետի կողմնակիցների կարծիքով, հանցագործությունից կամովին հրաժարվելը պետք է դիտել որպես քրեական պատասխանատվությունը բացառող հիմք:

Ներկայացված տեսակետը զարգացնում է Բ. Վ. Վոլժենկինը, համաձայն որի՝ հանցագործության նախապատրաստության կամ հանցափորձի փուլում հանցագործությունն ավարտին հասցնելուց կամովին հրաժարված անձը քրեական պատասխանատվությունից ազատվում է ոչ թե հանցավոր մտադրության իրականացումը այդ փուլերում ընդհատելու համար, այլ ընդհանրապես ենթակա չէ քրեական պատասխանատվության, քանի որ իր վարքագծում բացակայում են չավարտված հանցագործությանը բնութագրական հանցակազմի բոլոր հատկանիշները⁴:

Մինչդեռ հեղինակների երկրորդ խումբը արտահայտում է հակադիր տեսակետը՝ նշելով, որ հանցագործությունից կամովին հրաժարվելու դեպքում անձի վարքագծում հանցակազմ կա, սակայն կամովին հրաժարումը քրեական պատասխանատվությունից ազատելու հիմք է⁵: Մասնավորապես, Կ. Ա. Պանկոն նշում է, որ հանցագործությունից կամովին հրաժարվելու պարագայում, մինչև սեփական կամահայտնությամբ հանցանքի կատարմանն ուղղված վարքագծի դադարեցումը, անձի փաստացի դրսևորած արարքը (հանցագործության նախապատրաստությունը կամ հանցափորձը) ինքնին հանցակազմ է պարունակում, սակայն նոր հանգամանքի՝ սուբյեկտի ազատ կամահայտնությամբ հանցանքն ավարտին հասցնելը կանխելը անձին ազատում է քրեական պատասխանատվությունից⁶: Համանման դիրքորոշում է հայտնում Ա. Ի. Օռլովան, որի տեսակետի համաձայն՝ հանցագործությունից կամովին հրաժարվելու ինստիտուտի նպատակն է քրեական օրենքի գործողության ոլորտում հայտնված և օրենքը խախտած անձին խթանել դադարեցնելու իր հանցավոր վարքագիծը⁷: Ասվածից հետևում է, որ, հեղինակի կարծիքով, անձի փաստացի դրսևորված վարքագիծն ինքնին հանցակազմ է պարունակում, սակայն անձի սուբյեկտիվ, կամային, հոգեբանական վերաբերմունքը իր կողմից սկսված վարքագծի դադարեցմանը, ձևավորում է միջանկյալ օղակ հանցավոր և իրավաչափ արարքների միջև⁸:

Խնդրո առարկայի առումով իր հստակ դիրքորոշումն է արտահայտել նաև Ս. Գ. Կելինան, որի կարծիքով, թեև մինչև հանցանքի կատարումից կամովին հրաժարվելը անձի դրսևորած վարքագիծը պարունակում է չա-

³ Տե՛ս Сафин А. Ф. Понятие и признаки неоконченного преступления // "Вестник ТИСБИ", 2007, № 2, Щепельков В. Ф. Уголовный закон: преодоление противоречий и неполноты. М., 2003, էջ 228:

⁴ Տե՛ս Волженкин Б. В. Добровольный отказ от преступления // "Уголовное право России: Общая часть". СПб., 2006, էջ 549:

⁵ Տե՛ս Звечаровский И. Э. Добровольный отказ от доведения преступления до конца. СПб., 2008, էջ 41, Елеонский В. А. Поощрительные нормы уголовного права и их значение в деятельности органов внутренних дел. Хабаровск, 1984, էջ 58:

⁶ Տե՛ս Паныко К. А. Добровольный отказ от преступления по советскому уголовному праву. Воронеж, 1975, էջ 15:

⁷ Տե՛ս Орлова А. И. Добровольный отказ от преступления: проблемы теории и практики. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Красноярск, 2007, էջ 7:

⁸ Տե՛ս Орлова А. И., նշվ. աշխ., էջ 12-13:

վարտված հանցագործության հանցակազմ, սակայն աննպատակահարմար է անձի ուղղումը քրեախրավական հարկադրանքի միջոցներով, ուստի հանցանքի կատարումից կանոփին հրաժարվելը ոչ թե բացառում է քրեական պատասխանատվությունը, այլ քրեական պատասխանատվությունից ազատելու հիմք է⁹:

Ձարգացնելով այս տեսակետը՝ Ի. Է. Ջվեչարովսկին նշում է, որ հանցագործությունից կանոփին հրաժարվելու ինստիտուտի պարագայում անձի փաստացի կատարածում հանցակազմն առկա է, և այս ինստիտուտը օրենսդրի կողմից քրեախրավական կարգավորման ոլորտում դրսևորած յուրօրինակ փոխզիջում է, որը նպատակ ունի խթանելու հանցավոր վարքագիծ դրսևորելուն ձեռնամուխ եղած անձի կողմից դա դադարեցնելը, կանխելու այն ավարտին հասցնելը¹⁰: Հետևաբար հանցագործությունից կանոփին հրաժարվելը չի կարող դիտվել որպես քրեական պատասխանատվությունը բացառող հանգամանք, այլ ընդամենը պետք է դիտվի որպես քրեական պատասխանատվությունից ազատելու հիմք:

Պարզելու համար, թե ներկայացված տեսակետներից որն է առավել հիմնավոր հայ իրականության համար, առաջին հերթին անհրաժեշտ է ուշադրություն դարձնել ՀՀ օրենսդրի կողմից հանցագործությունից կանոփին հրաժարվելու ինստիտուտի կանոնակարգման ձևակերպումներին:

ՀՀ քրեական օրենսգրքի հոդված 36-ի 1-ին մասում հանցագործությունից կանոփին հրաժարվելու ինստիտուտի ձևակերպման մեջ օրենսդիրը նշում է «անձի կողմից հանցագործության նախապատրաստությունը կամ հանցավորձը կամ անմիջականորեն հանցանք կատարելուն ուղղված գործողությունը (անգործությունը)» դադարեցնելու մասին, ինչից տրամաբանորեն հետևում է, որ հանցագործությունից կանոփին հրաժարված անձի վարքագծում հանցակազմ առկա է, այլ խնդիր է, որ դրանում բացակայում են նրա կողմից սկսված հանցագործությունն ավարտված դիտելու համար անհրաժեշտ բոլոր հատկանիշները: Պատահական չէ, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքի հոդված 36-ի 2-րդ մասում օրենսդրի կողմից հստակ նշվում է՝ հանցագործությունն ավարտին հասցնելուց կանոփին հրաժարված անձը ենթակա չէ քրեական պատասխանատվության, եթե նրա՝ փաստացի կատարած արարքն այլ հանցակազմ չի պարունակում: Օրենսդրի կողմից «այլ հանցակազմ» արտահայտության գործածումը վկայում է այն մասին, որ հանցագործությունն ավարտին հասցնելուց կանոփին հրաժարված անձի վարքագծում հանցակազմ առկա է, սակայն օրենսդիրը իր առանձնահատուկ դիրքորոշումն է դրսևորել և հնարավորություն ընձեռել հանցագործությունը ավարտին հասցնելուց կանոփին հրաժարված անձին մինչ կանոփին հրաժարումը դրսևորված վարքագծի համար չենթարկելու քրեական պատասխանատվության:

Հետևաբար, ներկայացված օրենսդրական ձևակերպումից ակնհայտ է, որ օրենսդրի ընկալմամբ, հանցագործությունից կանոփին հրաժարվելու պարագայում մինչ անձի կողմից հանցավոր վարքագծի կանոփին դադարեցումը դրսևորած վարքագիծը հանցակազմ է պարունակում:

Այնուհանդերձ, տրամաբանական այս դատողությունը որոշակի հա-

⁹ Տե՛ս **Келина С. Г.** Освобождение от уголовной ответственности // "Уголовное право России. Общая часть". М., 2003, էջ 463-464:

¹⁰ Տե՛ս **Звечаровский И. Э.**, նշվ. աշխ., էջ 42:

կադրության է հանդիպում ՀՀ քրեական օրենսգրքում հանցագործությունից կանոնված հրաժարվելու և չավարտված հանցագործությունը կանոնակարգող դրույթների վերլուծության ժամանակ: Մասնավորապես, ՀՀ քրեական օրենսգրքի հոդված 36-ի 1-ին մասը սահմանում է, որ հանցագործությունից կանոնված հրաժարում է համարվում անձի կողմից հանցագործության նախապատրաստությունը կամ հանցափորձը կամ անմիջականորեն հանցանք կատարելուն ուղղված գործողությունը (անգործությունը) դադարեցնելը, եթե անձը գիտակցել է հանցագործությունն ավարտին հասցնելու հնարավորությունը: Միևնույն ժամանակ, ՀՀ քրեական օրենսգրքի հոդված 34-ը սահմանում է, որ հանցափորձ է համարվում ուղղակի դիտավորությամբ կատարված այն գործողությունը (անգործությունը), որն անմիջականորեն ուղղված է հանցանք կատարելուն, եթե հանցագործությունն ավարտին չի հասցվել անձի կամքից անկախ հանգամանքներով, իսկ նույն օրենսգրքի հոդված 35-ի համաձայն՝ հանցագործության նախապատրաստություն է համարվում ուղղակի դիտավորությամբ հանցանք կատարելու համար միջոցներ կամ գործիքներ ձեռք բերելը կամ հարմարեցնելը, ինչպես նաև դիտավորությամբ այլ պայմաններ ստեղծելը, եթե հանցագործությունն ավարտին չի հասցվել այդ անձի կամքից անկախ հանգամանքներով:

Ասվածից հետևում է, որ անձը չի կարող կանոնված դադարեցնել հանցագործության նախապատրաստությունը կամ հանցափորձը, քանի որ վերջիններիս առկայության համար անհրաժեշտ է, որ հանցանքի կատարմանն ուղղված վարքագիծը ընդհատվի սուբյեկտի կամքից անկախ հանգամանքներով, մինչդեռ հանցագործությունից կանոնված հրաժարվելու պարագայում հանցավոր վարքագիծ սկսած անձը դադարեցնում է հանցանքն ավարտին հասցնելը իր ազատ կամահայտնությամբ: Ներկայացված իրավիճակում կարելի է խոսել ոչ թե հանցագործության նախապատրաստությունը կամ հանցափորձը կանոնված դադարեցնելու, այլ հանցանքի կատարմանն ուղղված վարքագիծը ավարտին հասցնելուց հրաժարվելու մասին:

Միաժամանակ, ուշագրավ իրավիճակ է ստեղծվում ներկայացված դրույթները ՀՀ քրեական օրենսգրքի հոդված 33-ում տեղ գտած ձևակերպումների հետ համադրելիս: Հիշյալ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ չավարտված հանցագործություն են համարվում հանցափորձը և ծանր կամ առանձնապես ծանր հանցագործությունների նախապատրաստությունը: Հետևաբար, եթե տառացի քերականական մեկնաբանության պարագայում հոդված 36-ի 1-ին մասը կիրառելի չէ ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքում ներկայումս ձևակերպում գտած հանցագործության նախապատրաստության և հանցափորձի դեպքերում, իսկ չավարտված հանցագործության այլ տարբերակ օրենսդիրը չի սահմանում, ստացվում է, որ քննարկվող ինստիտուտի պարագայում մինչև անձի կողմից հանցագործությունն ավարտին հասցնելուց կանոնված հրաժարվելը դրսևորած վարքագիծը փաստացի հանցակազմ չի պարունակում:

Կարծում ենք, ներկայացված խառնաշփոթից խուսափելու լավագույն տարբերակը կլինի ՀՀ քրեական օրենսգրքում հանցագործությունից կանոնված հրաժարվելու ինստիտուտը կանոնակարգող դրույթների բարելավումը: Նախ, վերանայման կարիք ունի հենց ինստիտուտի անվանումը. այն

պետք է կոչվի ոչ թե «Հանցագործությունից կանոփին հրաժարում» (քանի որ հանցագործության նախապատրաստության կամ հանցափորձի փուլում դրսևորված հանցավոր վարքագիծը ևս հանցագործության դրսևորում է), այլ «Հանցագործությունն ավարտին հասցնելը կանոփին կանխելը»:

Միաժամանակ, վերանայման կարիք ունի հիշյալ ինստիտուտը կանոնակարգող իրավական դրույթը: Մասնավորապես, անհրաժեշտ է սահմանել, որ հանցագործությունն ավարտին հասցնելը կանոփին կանխած անձը ենթակա չէ պատժի, եթե գիտակցել է այն ավարտին հասցնելու հնարավորությունը, պայմանով, որ նրա փաստացի կատարածում այլ հանցակազմ առկա չէ:

Առաջարկված ձևակերպման պարագայում հնարավոր կլինի հստակ դիրքորոշում արտահայտել երեք հիմնական դրույթների շուրջ:

Նախ՝ օրենսդրորեն կհաստատվի, որ մինչ հանցանքն ավարտին հասցնելը դրսևորված վարքագիծը հանցակազմ է պարունակում, ինչը վերջ կդնի ինչպես տեսական բանավեճերին, այնպես էլ կհեշտացնի այդ ինստիտուտի գործնական կիրառությունը:

Երկրորդ՝ օրենսդրորեն կհստակեցվի, որ հանցագործությունն ավարտին հասցնելուց հրաժարված անձը ոչ թե ենթակա չէ քրեական պատասխանատվության, այլ ենթակա չէ պատժի: Թեև ՀՀ-ում, ինչպես և ՌԴ-ում, Ուկրաինայում, նախկին ԽՍՀՄ մի շարք երկրներում հանցագործությունից կանոփին հրաժարումը ավանդաբար դիտվում է որպես քրեական պատասխանատվությունը բացառող հանգամանք¹¹, սակայն դրա իրավական բնույթի և օրենսդրական նման կանոնակարգման նպատակահարմարության հարցերը տարակարծությունների տեղիք են տալիս: Պատահական չէ, որ Իսպանիայում հանցագործությունից կանոփին հրաժարումը դիտվում է որպես քրեական պատասխանատվությունից ազատելու հիմք¹², իսկ մի շարք այլ երկրներում արարքի պատժելիությունը բացառող հանգամանք:

Մասնավորապես, Բուլղարիայի քրեական օրենսգրքի հոդվածներ 17 և 18-ը սահմանում են, որ հանցագործության կատարմանը ձեռնամուխ եղած անձը ենթակա չէ պատժի, եթե կանոփին հրաժարվել է հանցանքն ավարտին հասցնելուց, իսկ նյութական հանցակազմերի դեպքում՝ կանխել է հանցավոր հետևանքների առաջացումը¹³: Համանման դրույթներ է պարունակում նաև Ֆինլանդիայի քրեական օրենսգրքը, որը սահմանում է, որ հանցափորձ դրսևորած անձը ենթակա չէ պատժի, եթե իր ազատ կամքով ձեռնպահ է մնացել հանցանքն ավարտին հասցնելուց կամ այլ կերպ կանխել է դրա՝ հանցակազմի հատկանիշ հանդիսացող հետևանքները¹⁴: Ավելին, ֆինն օրենսդիրը առավել հստակություն մտցնելու նպատակով օրենսդրորեն ամրագրել է, որ եթե պարզվի, որ հանցագործությունն ավարտին չի հասցվել, կամ հանցակազմով նախատեսված հետևանքները առաջացել են ոչ թե անձի կողմից կանոփին հրաժարում դրսևորելու պատճառով, այլ ուրիշ գործոնների ազդեցությամբ, սակայն հանցավոր վարքագծի

¹¹ Տե՛ս «Criminal Code of Latvia», «Уголовный кодекс Украины». Издательство «Одиссей», 2013; «Научно-практический комментарий УК Украины» М., 2010, «Уголовный кодекс Российской Федерации». М., 2007:

¹² Տե՛ս «Criminal Code of Spain». Organic Act 10/1995, Dated 23rd November:

¹³ Տե՛ս «Criminal Code of Bulgaria». Publication State Gazette No.26/02.04.1968, in force as of 01.05.1968, Last amendment 32/27.04.2010, in force as of 28.05.2010:

¹⁴ Տե՛ս «The Criminal Code of Finland» (39/1889, amendments up to 927/2012 included):

դրսևորմանը ձեռնամուխ եղած անձը կամովին և լրջորեն փորձել է կանխել հանցագործությունն ավարտին հասցնելը կամ հանցավոր հետևանքների առաջացումը, ապա նրա կատարած արարքը պատժելի չէ¹⁵:

Կարծում ենք, ճիշտ կլիներ հանցագործությունից կամովին հրաժարվելը դիտել ոչ թե քրեական պատասխանատվությունը, այլ արարքի պատժելիությունը բացառող հանգամանք: Բանն այն է, որ նման դեպքում պետության կողմից առավել հստակ է արտահայտվում բացասական վերաբերմունքը հանցավոր վարքագծի դրսևորման նկատմամբ՝ անկախ դրա իրականացման փուլերից, և առավել ակնառու է, որ հանցագործությունից կամովին հրաժարվելու դեպքում մինչև հանցանքն ավարտին հասցնելը դրսևորած վարքագծի համար քրեաիրավական հարկադրանքի խիստ ներգործության միջոցներից հրաժարվելը պայմանավորված է ոչ թե կամովին հրաժարում դրսևորած անձի կամ նրա վարքագծի հանրային ցածր վտանգավորությամբ, այլ պետության կողմից դրսևորած բարեհաճությամբ:

Վերջապես, հանցագործությունից կամովին հրաժարվելու ինստիտուտի բարելավման նպատակով ներկայացված ձևակերպումը թույլ կտա հստակեցնել այս ինստիտուտի իրավական հետևանքները: Գործող քրեական օրենսգրքի հոդված 36-ը սահմանում է, որ հանցագործությունից կամովին հրաժարում է համարվում անձի կողմից հանցագործության նախապատրաստությունը կամ հանցափորձը կամ անմիջականորեն հանցանք կատարելուն ուղղված գործողությունը (անգործությունը) դադարեցնելը, եթե անձը գիտակցել է հանցագործությունն ավարտին հասցնելու հնարավորությունը: Ընդ որում, հանցագործությունն ավարտին հասցնելուց կամովին հրաժարված անձը ենթակա չէ քրեական պատասխանատվության, եթե նրա փաստացի կատարած արարքն այլ հանցակազմ չի պարունակում:

Ներկայացված ձևակերպման մեջ օրենսդիրը, որպես կամովին հրաժարված անձի քրեական պատասխանատվությունը բացառող նախապայման, չի հստակեցնում մինչև կամովին հրաժարումը անձի կողմից կատարված արարքից առաջացող հետևանքների կանխման անհրաժեշտությունը: Թերևս օրենսդիրը ելնում է այն կանխավարկածից, որ կատարողի դեպքում հանցանքի կատարմանն ուղղված գործողության կամ անգործության դադարեցումը ինքնըստինքյան պետք է կանխի հանցանքն ավարտին հասցնելը, ուստի և հանցավոր հետևանքների առաջացումը: Այնուհանդերձ, մոռացության է մատնվում համակատարողը, որի պարագայում հանցանքի կատարմանն ուղղված վարքագծի կամովին դադարեցումը անհրաժեշտաբար չի հանգեցնելու հանցագործության և դրա հանցավոր հետևանքների կանխման:

Մինչդեռ 33 քր. օր.-ի հոդված 36-ի 3-րդ և 4-րդ մասերում օրենսդիրը հստակեցնում է, որ հանցագործության կազմակերպիչը, դրդիչը կամ օժանդակողը կամովին հրաժարվելու դեպքում ենթակա չէ քրեական պատասխանատվության, եթե նա, պետական մարմիններին հաղորդելով կամ ձեռնարկված այլ միջոցներով, կանխել է կատարողի կողմից հանցագործությունն ավարտին հասցնելը: Եթե նշված գործողությունները չեն հանգեցրել կատարողի հանցագործությունը կանխելուն, ապա ձեռնարկված միջոցները պատիժ նշանակելիս կարող են հաշվի առնվել որպես պա-

---

¹⁵ Տե՛ս նույն տեղը:

տասխանատվությունը և պատիժը մեղմացնող հանգամանք:

Փաստորեն, ստացվում է երկակի կարգավորում. եթե կազմակերպիչը, դրդիչը կամ օժանդակողն է կամովին հրաժարվում, սակայն չի կարողանում իր գործողություններով կանխել հանցագործությունը, ապա նա ենթակա է քրեական պատասխանատվության, և կամովին հրաժարման գործոնը ընդամենը պետք է դիտվի որպես պատասխանատվությունը և պատիժը մեղմացնող հանգամանք, մինչդեռ համակատարողի պարագայում նույն իրավիճակի առկայությունը խոչընդոտ չէ վերջինիս քրեական պատասխանատվությունը բացառելու համար:

Առաջարկվող օրենսդրական կանոնակարգումը թույլ կտա զերծ մնալ նման երկակի չափանիշներից և առավել հստակ կարտացոլի հանցագործությունից կամովին հրաժարվելու ինստիտուտի իրավական բնույթն ու հետևանքները:

Բանալի բառեր – *կամովին հրաժարում, հանցափորձ, հանցագործության նախապատրաստություն, չավարտված հանցագործություն, քրեական պատասխանատվությունից ազատում*

КАМО МОВСИСЯН – Юридическая природа института добровольного отказа от преступления. – В уголовно-правовой литературе по-прежнему дискутируются вопросы юридической природы института добровольного отказа от преступления. По мнению ряда учёных, такой отказ исключает уголовную ответственность за деяния, совершённые до него. В статье проанализирована соответствующая литература, уголовное законодательство РА и некоторых зарубежных стран, на основе чего предложена поправка в УК Армении для более чёткого регулирования института добровольного отказа от преступления.

Ключевые слова: *добровольный отказ, покушение, приготовление к преступлению, неоконченное преступление, освобождение от уголовной ответственности*

КАМО МОВСИСЯН – Legal Character of the Institute of Voluntary Refusal to Commit a Crime. – The legal character of the institute of voluntary refusal to commit a crime is one of the most debated issues in criminal law science. Group of scientists insists that the institute of voluntary refusal to commit a crime excludes the criminal liability for the behavior conducted before the voluntary withdrawal of the criminal behavior took place. While the others suppose that voluntary refusal to commit a crime is only a base for the release of the person from criminal responsibility, as the actions conducted before the voluntary withdrawal of the crime contain corpus delicti. The author analyses the legal literature as well as current regulation of RA and several foreign countries, represents his vision of the legal nature of the discussed institute, makes proposals aimed to the improvement of RA criminal legislation in order to have the clear regulation of the institute of the voluntary refusal to commit a crime.

Key words: *voluntary refusal to commit a crime, attempt, preparation, incomplete crime, exemption from criminal responsibility*